

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2014 m. lapkričio 7 d. *

Paminėjome negrižusiųjų atminimą

Lapkričio 2-ąją prie vieno iš reikšmingiausių LPKTS Kauko filialo darbų, kuriuo įamžintas lietuvių tautos genocido ir pasipriešinimo sovietinei okupacijai aukų bei politinių kalinių ir tremtinių, negrižusiųjų iš Sibiro platybų, atminimas – Kauno filialo valdybos ir tarybos nario architekto Vaclovo Sakalausko sukurto „Lietuviai tautos kančių“ memoriale Petrašiūnų kapinėse paminėjome Mirusiuų pagerbimo dieną, Vėlines. Pagerbėme 1941–1958 metais buvusių SSRS platybėse ir amžinojo poilsio atgulsių daugiau nei 50 tūkstančių Lietuvos žmonių, kurių net kapo žymės nelikę. Jų atminimui uždegėme daugybę žvakelių, padėjome gėlių.

LPKTS Kauno filialo nariai

nuoširdžiai puoselėja ir prižiūri memorialo aplinką. Ošia žalias pušys, sukaustytos grandinėmis primenančiomis buvusių gulagus prie Laptevų jūros, Vorkutoje, Komijoje, Krasnojarske, Jakutijoje, Igarkoje, Tomske, Irkutske... Žalia žalia pievelė aplink pušis ir grandines... ir žvakų liepsnelės pražudyti nekaltais Lietuvos žmonių atminimui.

Prie memorialo susirinko daug buvusių tremtinių, politinių kalinių, jų palikuonių ir kauniečių. Dalyvavo LR Seimo narys profesorius Arimantas Dumčius, Kauno miesto savivaldybės meras Andrius Kupčinskas, Kauno savivaldybės Socialinio, sveikatos ir švietimo skyriaus pirmininkė Loreta Kudarienė, LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė. Savo pasiskymose jie kvietė apmąstyti Laisvės prasmę ir nepriklausomybės esmę, prisiminti negrižusiuosius.

Skambėjo pačių sukurtos ir skaitomos Danutės Blékienei ir Vaclovo Sakalausko eilės.

Prof. Arimantas Dumčius sa-

vo pasiskymą baigė Veronikos Burneikienei, o Loreta Kudarienė – J. Marcinkevičiaus posmiais.

Darniai skambėjo buvusių tremtinių ir politinių kalinių choro „Ilgesys“ dainos ir giesmės. Chorui daug metų vadovauja Bronė Paulavičienė ir Mindaugas Šikšnius.

Renginį vedė Kauno savivaldybės Kultūros skyriaus vyr. specialistas Vilnius Kaminskas.

Jūratė ANTULEVIČIENĖ

Mirusiuų pagerbimo diena Šiauliuose

Lapkričio 2-ąją LPKTS Šiaulių filialo buvę tremtiniai rinkosi Šiaulių miesto Ginkūnų kapinių tremtinių sektoriuje paminėti Mirusiuų dieną. Atsinešėme žvakucių, gėlių, o širdyse – maldą, susikaupima. I kapines atvyko ir LPKTS Šiaulių filialo choro „Tremtinys“ choristai. Tylos minute pagerbė išėjusiuosius Amžinybę, kartu su choristais pagiedojome, pasimeldėme. Iš kapinių nuvykome į Šiaulių mažuosius Tuskulė-

nus. Čia, tuometinėse žvyruobėse, buvo užkasami per tardymus nukankintų ar ligoninėse mirusiuų politinių kalinių kūnai. Atkūrus nepriklausomybę kankinių palaikai bu-

vo perlaidoti. Čia taip pat susikaupėme malrai, uždegėme dekingumo ir pagarbos žvaikelių.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ
Eduardo Manovo nuotraukos.

Dr. Povilas JAKUČIONIS Apie patriotiškumą ir tautiškumą

Nuo metų pradžios internečinėje erdvėje, seminaruose bei konferencijose diskutuojama apie patriotiškumo ir tautiškumo esmę bei prasmę ir tautinės valstybės ateitį. Diskutuoja istorikai, politikai ir žurnalistai, susiskirstę į dvi stovyklas, nors ir be aiškių skirtumos linijos. Džiugu, kad ypač aktyvus buvo išsilavinęs jaunimas. Be abejonių, temą suaktualino Rusijos agresija prieš Ukrainą. Tapo akivaizdu, jog realus pavojus iškilo ir Lietuvai. Kas gins ir ar gins Lietuvą? Kaip elgsis jos piliečiai? Apklausos rodo, kad pasiryžusių ginklu ginti savo valstybę, nors ir daugėja, bet mažo. Ką reikia daryti, kad dauguma ginklų nešioti galincią jaunuolių būtų pasiryžę ir pasirengę ginklu atremti galimą užpuoliką? Nesvarbu, ar užpuolikas būtų lengvai atpažistamas, ar tai būtų „žali žmogeliukai“. Šiuo aspektu svarbūs yra keletas dalykų: tautinis patriotinis ugdymas, geras savo valstybės istorijos žinojimas ir jaunimo mokymas elgesio su ginklais ir kautynių lauke. Žinoma, dar ir daugelis gretutinių dalykų.

Diskusijoje dalyvavo Vytautas Sinica, A. Jokubaitis, Vytautas Radžvilas, Laurynas Kasčiūnas, Gitanas Nausėda, Daumantas Liekis, Ainius Lašas, Algirdas Kazlauskas, Virginijus Savukynas ir kiti. Dauguma gynė tautiškumo ir tautinės valstybės neatstejamą sąryšį, kaip demokratinės valstybės pamatą, pabrėžė istorinės atminties puoselėjimo svarbą ir ypatingą savo istorijos „naratyvo“ reikšmę. Kiti palaikė bendrą Europos liberalų nuomonę, kad tautinė valstybė yra atgyvena, gali įkūnyti ir blogi. Skaitant ir klausant įvairių nuomonų kyla mintis, kad gal tas nuomonės skirtumas atsiranda dėl vienų ar kitų istorikų profesinės specializacijos. Juk nei vieni, nei kiti nėra tautos ar valstybės priešai.

Minčių laisvė. Ar tautiškumas ir tautinė valstybė – atgyvena?

V. Sinica mano, kad „kai kurie istorikai yra prieš istorinės atminties puoselėjimą. E. Aleksandravičius, R. Mak-

lys, R. Petruskas, A. Bumbauskas ir kiti kritikuoją Tautos istorinės atminties įstatymo projektą, esą jis įvesiās vieną valdišką istorijos tiesą, įves cenzūrą. Tuo tarpu jie patys jau yra įvedę tik vieną jų gimaną istorijos tiesą, aukštinančią LDK ir menkinančią tarpukario Lietuvą, ir bijo prarasti savo monopoliją istorinę tiesą. Jie atmeta modernios Lietuvos sukūrimo faktą ir menkina jos kūrėjus Vincą Kudirką, Joną Basanavičių, Antaną Smetoną ir kitus, kurie kūrė modernią tautinę valstybę.“

Vytautas Radžvilas sako

esą „dabartinis jaunimo apoli-

tiskumas, kai jie nelaiko savo

pareiga ginti Tėvynę, yra 20

metų mokyklose vykdytos isto-

rijos politikos, kad pirmai turi

būti europiečiu ir tik po to lie-

tuviu, vaisius. Todėl iškilus pa-

vojui geriau ne ginti Tėvynę,

bet bėgti į Madagaskarą.“

A. Jokubaitis teigia, kad „Europoje vyksta istorijos neutralizacija ir depolitizacija.

Liberalai neigia politinį santykį su istorija. Liberaliai Euro-

pos visuomenei nepatinka

žmones vienijantys patriotiniai

sajūdžiai. Jie nenori kalbėti

apie istorinės sąmonės forma-

vinimą ar religinius klausimais.“

A. Kazlauskas sutinka, jog

„tautiškumas gali būti naudin-

gas tik kaip priemonė ar atsvara,

išlaikanti Vakarų civilizacijos

unikumą, apsaugotį nuo išorės

kultūrinio imperializmo.“

L. Kasčiūnas: „Tautinė valstybė stengiamasi supriminti iki etninių konfliktų šaltinio. Kai federalistai bandė „atkabinti“ tautas nuo valstybės, kilo abejonių dėl tokio proceso demokratiskumo. Ar įmanoma demokratija be tautų, kai nėra politinės bendruomenės, kurią ji atstovautų?“

A. Lašas: „Vakarų Europa anaiptol nenurės nacionalizmo, bet suvokė, kad jis gali turėti ne tik statančią, bet ir griaunancią išraišką. Yra platus pilietinis ir išskirtinis – etninis nacionalizmas. Pirmasis pripažista tautinės savimonės svarbą ir derina ją su kitų etnosų ir individų laisvėmis ir atsakomybėmis.“

(keliamas į 2 psl.)

Apie patriotiškumą ir tautiškumą

(atkelta iš 1 psl.)

L. Kasčiūnas: „Tarpukario Lietuva buvo išplėtotos nacionalinės idėjos ir etninės tautos virsmo į politinę tautą. Tada buvo įtvirtinta tautinių bendruomenių santykiai su lietuviavais darna. Valstybės nepriklausomybės konsolidacijai ir dabar būtina tokia darna ir aiškiai artikuliota istorinės atminties politika. Tik politinės ir istorinės tautos supranta, jog nepasakodamas savos istorijos, leidi tai padaryti kitiems ir falsifikuoti Lietuvos istoriją. Reikia sujungti Lietuvos praeitį, dabartį ir ateitį į vieną organišką istorinį pasakojimą. (Tai buvo savo laiku padaręs Adolfas Šapoka.) Dabar bandoma atskirti patriotiškumo sąvoką nuo tautinės valstybės. Kitaip tariant, vertybės (patriotiškumo) turinį nuo kintamo objekto (tautinės valstybės). Juk tautišumas pagimdė modernią demokratiją, tauta susaistysta kolektivinių tapatybės saitais, kurie kartu suteikia turiui ir patriotiškumo sąvokai.

Taigi tautinė valstybė yra demokratijos lopšys, nes valstybinės institucijos turi būti teisėtos ir kontroliuojamos, jos turi atstovauti kolektiviniams tapatybiniams ryšiai tvariai susisitytai politinę bendruomenę.

Lietuva neturi „tirpti“ eurozinėse struktūrose, ypač kur sprendžiamas moralinio audinio likimas. Lietuva turi kurti Europą, ypač sprendžiant geopolitinius iššūkius“.

G. Nausėda žurnale „Veidas“ rašo: „Tautinis identitas tebėra esminis žmogaus požymis, išskiriantis jį iš kitų ir drauge apibūdinantis jį kaip individą. Tai kertinis valstybės pamatumą akmuo. Tautos savivertės arba orumo sąvoka ir kalbavara istorinė. Pagal Mikalojų Daukšą, yra trys tautos įgimti dalykai – tėvų žemė, papročiai ir kalba. Tautos savivertė ypač išvešėjo „smetoninėje“ Lietuvoje. Dėl to sovietai sunaikino visas to meto knygas ir ištrėmė to meto šviesuolius“.

Apie visuomenės tautiškumą

Metų pradžioje Vilniuje vykusioje tarptautinėje konferencijoje Oslo universiteto profesorius Thomas Hylland Erikson kalbėjo: „Tautinių valstybių sunykimas pranašaujas jau po Pirmojo pasaulinio karo, kaip atgyvena, netinkanti naujiems globalizacijos iššūkiams. Bet tautinė valstybė vis dar yra politinis principas, be kurio neįsivaizduojama Europa ir dešiniųjų kraštutinių partijų populiarumas.

Europos Rytuose tautinių tapatybių išnykimo tikėjosi komunistai. Vakaruose manyta, kad tautinės valstybės išnyks

netekusios ekonominio pagrindo, tai yra ekonomikai globalėjant, peržengiant valstybių sienas. Tautiškumas yra labai stiprus jausminis ryšys. Jis galingesnis už ideologijas. Dėl jo tautos gali mirti. Nacionalizmas kaip fenomenas turi daugiau bendro su religija ar giminyste, nei su ideologijomis – socializmu ar liberalizmu. Tai nėra ideologijų rinkinys, taisiasi su tuo, kas esi egzistenciiniu būdu. Net internetas ar pasaulinė žiniasklaida nesilpnina tautiškumo jausmo.

Tautinės ar kitos grupės integracijos stiprumas priklauso nuo išorės spaudimo. Kuo didesnis spaudimas, tuo stipresnis bendrumo jausmas. Nedidelėse tautose ypač susirūpinta tautiškumu, jos, bijodamos prarasti savastį, priešinasi. 21 amžiuje daug kalbama apie globalizaciją, jos baimė verčia grižti prie tautinių tapatybių. Tautinė idėja vis dar sulaukia ir sulauks daug paramos.

Esama dviejų pagrindinių principų – etninių-kultūrinių, akcentuojančių bendrą kilmę bei istoriją, ir pilietinių, kai piliečiu tampi ne dėl tėvų, o dėl to, kad gyveni toje valstybėje. Jutiminiai jausmai dabar greičiau stiprėja nei silpsta. Pagal T.H.Eriksoną, europinė tapatybė yra galima, jei ji bus kuriamame iš viršaus. Ji turi būti pagrįsta skirtumų pripažinimu.“

Diskusijų apžvalgos išvadoje reikėtų pripažinti, kad patriotiškumo sąvokos negaliama atskirti nuo tautinės valstybės. Kitaip kils abejonių dėl valstybės demokratiškumo ir legitimumo. Tautinė valstybė, vykdyma savo demokratijos forposto misiją, dar ilgai gyvuos. Gaila, kad šioje diskusijoje mažai dalyvavo kitaip mąstančiųjų.

Pabaigai tiktu sentencija, girdėta viename iš išvardytų seminarų: „Laisvės néra. Laisvė naudojama naujoms vergijos formoms sukurti. Yra tik pariegos, ištikimybė, pasiaukojojimas, meilė, tarpusavio pagalba, talka. Visa tai visada vienijo ir rišo žmones. Laisvė gali būti tik mintims“.

Kaip nužudyti Lietuvą?

G. Nausėda: „Dabar interne pasirodo straipsnių, menininkų lietuvių tautą, žlugdanių mūsų savivertę, verčiančių atgailauti už nebūtas kaltes, o gal keršiančių už tai, kad išlikome. Ir tai daro mūsų intelektualai profesoriai ir akademikai, sociologai, politologai, žurnalistai ir kiti kultūros žmonės. Kaimyninėse šalyse: Lenkijoje, Baltarusijoje, Rusijoje, šitaip nesielgama.“

Panašiai dalis intelektualų elgesi atkuriant Lietuvos nepriklausomybę. Apie tai labai taikliai rašo Eglė Witting-Marcinkevičiūtė savo knygoje

„Nacionalinės etikos griuvėsiai, arba kaip nužudyti valstybę jos intelektualų rankomis“.

Jau 25 metus gyvename Nepriklausomybė atkūrusioje Lietuvoje. Kaip elgiasi dabartiniai mūsų intelektualai? Ar visi jie lojalūs savo valstybei? Kas yra tie emigrantai, kurie iš svetur niekina savo Motiną Tėvynę? Kas tie iš partijos i partiją bėgiojantys ir išskėstomis rankomis priimami politikai, kuriantys vis naujas betvarkes, surengę valstybei žalingų referendumų maratoną. Kas yra tie verslininkai, kurie dėl pelno pasirengę parduoti Tėvynės Laisvę? Tarpukario Lietuvoje SSRS pirmiausia stengėsi „okupuoti“ inteligenčių protus ir širdis. „Stalino sauļę“ atvežė kūrybiniai darbuotojai, rašytojai ir poetai Justas Paleckis, Vincas Krėvė-Mickevičius, Antanas Venclova, Salomėja Néris, Juozas Banaitis, Petras Cvirkė, Liudas Giura, Liudas Dovydaitis, Aleksandra Staškevičiūtė ir kiti.

Nežinau, už kieno pinigus dirbo prieš Lietuvą atkurtos Nepriklausomybės pradžioje kai kurie intelektualai ir politikai, bet dabartiniai maitinasi Rusijos pinigais ir vykdo jos „skaldyk ir valdyk“ politiką. Yra savanaudžių verslininkų, siekiančių kuo didesnių pelnų sau. Ir visa tai yra nei intelektualai, nei etiška, nei moralu, nei sažininga.

Tarptautiniame seminare Vilniuje „Modernios Lietuvos kūryba: minkštoji Rusijos su laikymo strategija“ 2014 metų vasario pradžioje A.Kubilius kalbėjo, jog Rusija Lietuvoje naudojasi keturiais minkštasis kanalais: Rusijos žiniasklaida, Lietuvos žiniasklaida, verslininkais ir kai kuriomis politinėmis partijomis. Mainais už VAE, dujų terminalo, skalūnų dujų tyrimų sužlugdymą ar referendumą dėl žemės nepardavimo ES piliečiams, verslininkams Rusija siūlė palankias verslo sąlygas Rusijoje. „Akcijoje“ dalyvavo „Achema“, Ramūnas Karbauskis, Gediminas Žiemelis, Andrius Janukonis ir „Icor“. Visa tai fiksavo mūsų specialiosios tarnybos.

Rusijos minkštosis galios centras „Rossotrudničestvo“, jo veikla nukreipta į „artimą užsienį“. Jo biudžetas artėja prie milijardo dolerių. Jis finansuoja visą veiklą prieš nepriklausomą energetiką Lietuvoje. Rusija bando Lietuvos ir kitose Baltijos šalyse atidaryti rusiškas mokyklas. Ir tai yra Rusijos minkštoji strategija. Socialistai Europos Parlamente ir Europos Sajungoje primesta kova dėl lesbiečių ir gėjų privilegių, dangstomų lygių teisių idėja. Ten veikia Vakarų socialistai, o kas finansuoja?

(bus daugiau)

Gina europietiškas vertybes

„Paramos Ukrainai grupė „Blue/Yellow“ daro tai, ką tuėtų daryti Vakarų Europa ir NATO. Neabejoju, kad šios organizacijos ir valstybės tieks visokeriopą paramą Ukrainai, tik klausimas – ar nebus per vėlu. Be paramos ir užsienio valstybių pagalbos Ukraina kažin ar išvers sij karą. Ta aš suprantu, tą supranta mano bendražygiai ir tą turi suprasti politikai. Ir ne tik Lietuvos, bet ir kitų Europos Sąjungos valstybių, taip pat – mano gimtosios Švedijos politikai“, – yra teigė Jonas Ohmanas, žinomas dokumentinių filmų kūrėjas, vertėjas, vienas paramos grupės „Blue/Yellow“ („Mėlyna/Geltona“, Ukrainos vėliavos spalvos) Ukrainai remti įkūrėjų.

Spalio 28 dieną Lietuvos Respublikos Seimo Konstitucijos salėje tarptautinė paramos organizacija „Blue/Yellow“ surengė konferenciją „Padedant Ukrainai nugalėti ir užtikrinti taiką – trumpalaikės ir ilgalaikės pasekmės Lietuvai ir Europai“. Konferenciją globojo Seimo narė, TS-LKD PKTF pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, moderavo paramos organizacijos „Blue/Yellow“ įkūrėjas Jonas Ohmanas.

Ukrainos ambasadorius Lietuvoje Valerijus Žovtenka, pasigesdamas tiesioginės Europos paramos, sakė: „Pirmiausia Ukrainos ginkluotosios pajėgos ir batalionai gina Ukrainos teritorinį vinentisumą. Giname savo šalį ir žmones nuo Rusijos agresoriaus. Tačiau ne vien savo šalį ir laisvę – giname europietišką civilizaciją ir europietiškas vertebes. Būtent todėl Europa turėtų remti Ukrainą“.

„Mums, ukrainiečiams, rusų kalba – ne V. Putino ar D.Medvedevo, o Tolstojaus kalba,“ – teigė Ukrainos televizijos kanalo „Inter“ žurnalistas Romanas Bolochka, karo įvykius fiksavęs Libijoje, Afganistane, Sirijoje ir kituose „karštuose“ pasaulio taškuose. Jo teigimu, karas visuose kraštuose panašus: „Tai, kas vyksta Rytų Ukrainoje – ne antiteroristinė operacija, o tikrų tikriausias karas, nes naujodama sunkioji artilerija. Taip pat vyksta informacinis propagandinis karas. Rusijos žiniasklaida pačiu ižūliausiu

melu dezinformuoja savo gyventojus, ukrainiečius ir pašaulį, o Rusijos televizija Ukrainoje visuomet buvo populiarūs“. Žurnalistas dėkojo Lietuvos Prezidentei Daliai Grybauskaitei ir politikams už aiškiai išsakyta poziciją kovojančios Ukrainos atžvilgiu, sukurtą Ukrainos, Lietuvos ir Lenkijos karinio bendradarbiavimo struktūrą, ir vylési, kad ir Lietuvos atstovai Europos Parlamente suteiks teisingą informaciją apie įvykius Ukrainoje.

Ukrainiečiai savanoriai kalbėjo apie problemas ir neprieklius, kuriuos patiria Ukrainos kariai. Tačiau šiuo metu svarbiausia ne ginklai, bet elementarus karių aprūpinimas.

Taikdarių asociacijos Ukrainoje vadovas Sergejus Grabskis nuoširdžiai dėkojo lietuviams už suteikiamą materialinę, ypač medicininę, psychologinę pagalbą.

NATO ryšių biuro Kijeve direktoriaus pavaduotojas Markas Opgenorthas teigė, kad Ukraina daug daugiau pagalbos tikėjosi iš NATO. (Tačiau žinome, kad vykusiame NATO viršunių susitikime Ukrainai nebuvo pažadėta tiesioginė aljanso parama, tik nutarta, kad pavienės šalys narės savo nuožiūra gali remti prieš Rusijos agresiją kariaujančios Ukrainos ginkluotasių pajėgas bei savanorių batalionus, – autorės pastaba).

Seimo opozicijos lyderis, TS-LKD pirmininkas Andrius Kubilius pabrėžė, kad Ukraina visai Europai padeda atlaikti prieš imperijos žlugimą kylančią V. Putino agresiją. Politikas pasigendantis stiprės Lietuvos valstybinės paramos Ukrainai, nes resursų tikrai atsirastų.

Konferencijoje kalbėdamas prof. Vytautas Landsbergis teigė, kad nors Ukrainai kol kas nepavyko atsiimti prorusiškų separatistų ir Rusijos karių valdomų rytinių regionų, ji visvien pasiekė pergalę, nes sugebėjo žengti vakarietiskos demokratijos keliu ir šią kryptį išsaugojo. Šia prasme ukrainiečių laikysena primena tiek Lietuvos partizanų ginkluotosios rezistencijos kovą, tiek sėkmingą kelią į Nepriklausomybę 1990-aisiais.

(keliamai i 8 psl.)

Įvykiai, komentarai

Objektyvumas yra dorybė, bet ar šiuo atveju?

Šikartą dėmesį patraukė žiniasklaidoje pasirodžiusi informacija apie Europos Sajungos ambasadoriaus Rusijoje Vytauto Ušacko išsakyta nuomonę apie... tą pačią Lietuvos žiniasklaidą. Ambasadorius ją sukritikavo, nes „ji pernelyg vienpusiškai neigiamai rašo apie Rusiją ir nepateikia subalansuotos objektyvios nuomones“. „Trūksta daugiau informacijos, mano nuomone, apie tai, kas vyksta pačioje Ukrainoje. Antras dalykas yra tai, kad, su visa pagarba, mes negalime visko suversti pačiai Maskvai dėl konflikto Ukrainoje. Trečia, mums reikėtų geriau suprasti visas problemas ir visumą tų iššūkių, su kuriais susidurs pati Ukraina. Ketvirta, su visa pagarba Ukrainai, mes negalime idealizuoti tos šalies perspektyvą ES atžvilgiu“, – skaitydamas paskaitą Kauno technologijos universitete kalbėjo V. Ušackas. („Delfi“, – redakcijos pastaba.)

Dievaži, niekas nesiginčija dėl to, kad žmonėms reikia pateikti objektyvią, nevienpusišką informaciją, tačiau kyla klausimas, kokie kriterijai lemia tos informacijos objektyvumą? Informacijos gavimo galimybės? Asmeninis žurnalistu etikos supratimas? Infor-

macijos pateikimo tikslinguumas? Galų gale, ko mes siekiamo, pateikdami informaciją – pateikti visuomenei įvykius kaip faktus, ar pateikus tuos faktus priminti ir jų prielaidas? Žodžiu, tai būtų skaitytojų diskusijosverta tema, jei ne aplinkybės – informacinio karo aplinkybės, dedančios neišvengiamą žymę ant bet kokio fakto, susijusio su Rusija ar Ukraina. Štai Donecko ir Luhansko regionuose rusų separatistai surengė „rinkimus“. Ar įmanoma gauti objektyvią informaciją iš teritorijos, kurioje vyksta karas? Gi žurnalistai nėra žmonės, kurių neima kulkos... Nesenai teko skaityti straipsnių apie rusų fotožurnalistą, kurio nuotraukos iš karščiausiu pasaulio taškų vertinamos visų didžiausių naujienų agentūrų. Fotokorespondentas pasakoja apie Izraelio ir palestiničių karo baimus, pavojus, tykančius tokiose salygoose dirbančio žiniasklaidos atstovo. Beje, jis atkreipė dėmesį, kad izraeliečiai labai neroriai įsileisdavo žurnalistą, o palestiničiai – visuomet. Ištirgo viena frazė: „Mes jū nefotografuojam dėl etikos sumetimų“, – sakė jis, kalbėdamas apie „Hamas“ kovotojus, kurių neįmanoma atskirti tarp tai-kių gyventojų. Nenufotogra-

fuoti, vadinas, nėra? Viena vertus, fotoaparato objektyvas tikrai objektyvus, nes jis vaizdą fiksuoja jo neinterpretuodamas, tačiau viskas priklauso nuo žmogaus, laikančio tą aparatą – kur jis pasuks objektyvą, tą ir užfiksuos.

Ir apie įvykius Rytų Ukrainoje kalba šis rusų fotokorespondentas, pabrėždamas, kad separatistai visiems žiniasklaidos atstovams mielai rengia viešųjų ryšių akcijas, ko nepasakysi apie ukrainiečius. Tik gyvenimo tikrovėje matome ką kita: per BBS ir CNN žinias pranešėjai dažniausiai kalba kažkokiu įvykiu fone, o ne iš įvykio vietas. Išskyrus „Euronews“ kanalą, kuris ir šiandien kalba apie šiu „liaudies respubliką“ rinkimus ir rodo tiesioginius reportažus... Žinant, kad šitas „prancūziškas“ kanalas ir Malaizijos lektuvo numušimą vadino „liauenio sudžiūmu“, stebėtis neverta. Trumpai tariant, vado-vaujantis romėnų posakiu „kam naudinga“, aišku, kad ši to pasaulinio garso rusų žurnalisto objektyvumas labai subiektyvus.

Tuo metu Rusijos „žiniasklaidos“ priemonės pranešdžiugias naujienas iš rusų separatistų perimtų Donecko ir Luhansko regionų – ten, mato-

te, vyksta tikri liaudies rinkimai ir juose netgi dalyvauja stebėtojai iš Vakarų: Vokietijos atstovas Manuelis Oksenraiteris sako nepastebėjės nė vieno pažeidimo – na, jei jau vokiečiai taip kalba, tai negalima abejoti... O kas tas Oksenraiteris – taigi kažkoks politologas iš Berlyno, labai pasižymėjęs prorusiškai nusiteikusių serbų palaikymu. Kur gi tau pastebės toks politologas pažeidimus! Bet stebėtis tokia propagandine taktika jau neverta – štai per Rusijos TV kanalą rodo „diskusijų“ laidą, žinoma, „rinkimų“ tema: vėl kalba kažkoks „Visuomenės tyrimų instituto“ (priklausančio JAV) veikėjas, kuris, dideliam auditorijos džiaugsmui, tikina matąs Donecko ir Luhansko regione vykstančiuose rinkimuose pačią gražiausią demokratijos apraišką, nes ten liaudis gali dalyvauti – žodžiu, žmonės realizuoja savo teisę pareikšti valią formuojant politinę valdžią. Kitaip sakant, bet kokie liaudies rinkimai visuomet yra teisėti. (Remiantis jo logika, kriminaliniai nusikaltėliai turi teisę išsakyti savo valią ir ji bus leigitimi.) Svarbiausia, kad šią nuomonę pareiškė JAV instituto atstovas!

Kiek objektyvumo gali būti i pasaulio sąmonę kalamame

termine „novorosija“? Tarsi ten būtų buvusi stepių stepė, kurioje pagaliau apsistojė „išrinktoji rusų tauta“ ir nutarė įkurti savo valstybę? Kai iš ukrainiečių vagiama jų istorija, jų žemė, kalbėti apie objektyvumą sunku bet kuriam padoromo nepraradusiam žmogui.

Rusijos ekonomika ritasi žemyn – tai dėsninga ne tik dėl Vakarų įvestų sankcijų, bet ir dėl vykdytos vidaus politikos – didžiausios lėšos buvo skiriamos ne ekonominiam sektorui atnaujinti ir plėtoti, bet kariuomenei perginkluoti ir atnaujinti. Tokia lemtis kažkada ištiko ir buvusių Sovietų sajungą – joje irgi visas ekonominis potencialas buvo skiriamas ginklams, deja, ginklai nepadėjo žengti koja kojon su pasauliniu ekonomikos progresu ir Sovietų sajunga žlugo. Griūčiai prasidėjus Vakarų politikai labiausiai bijojo, kad byrantis „blogio imperija“ nesugalvotu išeiti iš istorijos lydima branduolinio ginklo fanfarų. Atrodo, kad ir ši kartą tokio pat pavojaus bijoma iš nuokalnėn besiritančios Rusijos pusės. Rusija – ne Šiaurės Korėja: nors euforijos apimti eilinių rusų kol kas remia šalies politinę vadovybę, ilgainiui gali baigtis džiugesys ir netruks prasimūstti maišto dvasia.

Politikus skandina turto troškuly

Mūsų politikai turi didelę silpnybę – jie kartais nejaučia, kas yra gražu, o kas nepaduru – ypač, kai kalbama apie valdiškus pinigus. Dažnai toks „neautumas“ galibūti ir nesusijęs su valdiškais pinigais, bet vis tiek atrodo ma-kabriškai.

Pavyzdžiu, man visada keilia nuostabą Lietuvos socialdemokratijos veidas milijonierius Bronius Bradauskas, kaltantis apie „paprastą žmogų“. Jo pagalba būna tokia „nesavanaughška“, kad net sunku patikėti, kita vertus, kog dar gali trūkti milijonieriui? Jam užtenka, kad apžavėti „paprasti žmonės“ nesusimąstydami balsuotu už jį eiliniuose Seimo rinkimuose. Bet ši kartą ne apie Lietuvos socialdemokratijos veidą Bradauską – skandalai jį jau kuras laikas aplenkia. Tačiau neaplenkia kitų socialdemokratų. Pats naujau-sias (na, bent jau rašant straipsnių toks buvo, nes tikrai negali būti garantuotas, kad neišgirsime per TV naujienas apie kokio nors N miesto administracijos direktorių socialdemokratą, sulaikytą su kyšiu) skandalas palietė Sveikatos

apsaugos ministerijos viceministram Gediminą Černiauską, kai šis išvadino „dūra“ jam nepatikusių ministrės patarėją. Bet viena bėda – ne bėda: greitai lyg yla iš maišo išlindo ir šio socdromo vadovavimo stiliaus rezultatai – jo įmonei „Sveikatos ekonomikos centras“ dar vasaros pradžioje buvo skirtas beveik pusantro milijono litų finansavimas.

Atrodytu, kas čia tokio, negi valstybė negali finansuoti kažkam priklausančių įmonių? Svarbiausia, kad G. Černiauskas vadovavo komisijai, skirsiusiai tuos pinigus. Reikią pabrėžti, kad komisijos pirmininkas tąkamt nusišalino nuo skirstymo, bet argi tai keičia esmę? Taigi pinigai buvo skirti, tuometinis sveikatos apsaugos ministras Vytenis Andriukaitis palaimino ši savanau-diskumo aktą savo parašu, nors ir žinojo dviprasmiską reikalą esmę. Ministras puikiai suprato, kad jam už tą parašą nereikės atsakyti – juk jis jau viena koja stovėjo ant Briuselio slenkščio su eurokomisaro mandatu rankose. Iškilus aikštėn pinigų skyrimo G. Černiausko „Sveikatos ekonomi-

kos centrui“ peripetijoms, V. Andriukaitis užstojo vice-ministrą, tačiau Seimo Anti-korupcijos komisijos pirmininkę TS-LKD narę Agnę Bilotaitę nepatikėjo „objektyviu“ buvusio ministro paaškinimu, todėl mano, kad jeigu V. Andriukaitis dabar tebebūtų sveikatos apsaugos ministru, už tokius „nekaltus“ parašus jam tektų lekti iš šio posto kaip musi iš barščių, arba kaip kitam politikui, tik ši kartą geram socialdemokratų draugui, koalicijos partnerių atstovui Dailiui Barakauskui, vadovavusiam Vidaus reikalų ministerijai. Štai šiuo atveju Lietuvos politinėje padangėje susiduriame su labai įdomiu reiškiniu – prieštaringu partijos pavadinimu: nors partija vadinasi „Tvarka ir teisingumas“, tačiau kuo toliau, tuo geriau matosi, kad joje nėra nei tvarkos, nei juo labiau – teisingumo. Vi-sa tai prasidėjo nuo viceministru, patarėjų, įvaizdžio formuojtojų... Tai tie „tvarkiečiai“ jau kad pavadavo, jau kad patarė, kad suformavo įvaizdį... kad net pačiam Dailiui Barakauskui teko ne tik atsistatydinti, bet ir duoti parodymus proku-

rorams. O šie prabilo, kad eks-ministras gali iš liudytojo virsuti įtariamuoju... Ar tik nebus ir jis ką nors pasiraše „objektyviai“? (Žinoma, būtų apmaudu, nes D. Barakauskas sudarė visai padoraus žmogaus įspūdį. Gal jis pasirinktas būti atpirkimo ožiu?)

Visa tai išsiaiškins teisėsau-gos institucijos, jei tik nepaisys pasigirdusios tradicinės už ran-kos pagautų politikų dainelės „su mumis nori susidoroti“. Tokią giesmelę užvedė partijos elitas, tačiau vargu ar pavyks išplaukti sausiemis iš šio skan-dalo Seimo nariui „tvarkiečiu“ Rimui Antanui Ručiui ir jo žmonai advokatei Aušrai, 2004 metais kandidatavusiai į Europos Parlamentą „Tvarkos ir teisingumo“ sąraše. Štai ką apie Ručių rašę naujienų por-talas „Delfi“: „Naujausių turto deklaracijų duomenimis, Ručiai šiuo metu turi užgyvę ne apie 1,9 milijono litų. Pas-taruosis 10 metų sutuoktinė turto vertė augo kaip ant mie-lių. Kartais – ir po porą šimtų tūkstančių litų per metus... Jokių stambių sandorių, kurie galėtų paaškinti tokį turto au-gimą, viešai pateikiamose Ru-

čių deklaracijose „Delfi“ rasti nepavyko. Belieka vienintelė versija – kad sutuoktiniai tur-tus susikrovė iš darbo užmo-kesčio ir savo valdomų vers-lų... Sakykite, ką norite, bet jeigu pastaroji išvada būtų pa-grįsta, jokie STT nebūtų net prasidėjė su šiais politikais – juk tai pats nedékingiausias darbas užkabinti Seimo narį!

Šioje istorijoje, kurios pa-baigos vargu ar sulauksite, keičiausia, kad nepaisant skandalų, prasidėjusių partijos lyderio Rolando Pakso „skry-džiu“ iš valstybės prezidento posto, tebesiėšiančių įtari-nėjimais kontrabandos orga-nizavimu (ir, neaišku, kokių dar sulauksite), partija „Tvarka ir teisingumas“ poli-tinių partijų reitingų lentelėse puikuojasi antraja vieta. Po so-cialdemokratų.

Paklausite, kas čia keisto? Ogi tai, kad daugybė žmonių, labai garsiai besipiktinančių politikų savanaudiškumu ir netvarka valstybėje, per rin-kimus noriai balsuoja už tokius „socialdemokratijos vei-dus“ ir už tokią „tvarką“ ir „tei-singumą“...

Gintaras MARKEVIČIUS

„Lietuvninkai, uždekim žvakę šventą“

Mažosios Lietuvos kultūros paveldo puoselėtojai Sigitas Šamborskis, Marija ir Martynas Purvinai, svečiai iš Latvijos Krišas ir Inga Kapeniekai, antroje eilėje – romansų atlikėjas Algirdas Sinkevičius

Prieš aštuonerius metus Lietuvos Respublikos Seimas į atmintinų dienų sąrašą įtraukė spalio 16-ąją – Mažosios Lietuvos gyventojų genocido dieną. 1944 metų rudenį sovietų armija peržengė Rytpėruišių – „prakeiktos Vokietijos“, kaip jie skelbė, sieną, ir pradėjo istorijoje neregėtą terorą prieš civilius gyventojus, pabėgelius. Vėliau sekė dailes gyventojų ir belaisvių suvarymas į lagerius, getus, kitų išvarymas iš jiems priklausiusių sodybų, būstų, apgyvendinimas šaltuose rūsiuose ir mansardose arba pavertimas klojokliais. Užsitęsus prievertos ir pažeminimo banga, ligos, epidemijos, nepaprastai atšiauri 1946–1947 metų žiema, kai žmonės „jausdami mirti, patys eidavo į kapines ir guldausosi mirti ant savo giminaicių kapų“, retino krašto senbuvį gretas. Kol galiausiai 1947–1948 metais likusieji buvo ištremti į Vokietiją.

Deja, šiemet, nors nuo tos tragedijos pradžios sukanka 70 metų, pasak kunigo Sauliaus Juozaičio, iš mūsų valdžios pusės nė vėjelis nepadvelkė. Skirtingai nei rugsėjo 23-iajį – Lietuvos žydų genocido dieną, spalio 16-ąją nebūtina ir vėliavos su gedulo kaspiniu iškelti. Niekur didžiuosiuose miestuose jos ir nepamatysi... Savo pastangomis šiųmetinę sukaktį stengesi jamžinti tik visuomenininkai – Mažosios Lietuvos reikalų taryba bei Klaipėdos krašto miestų bei miestelių muziejininkai.

Todėl džiugu, kad ir Kaune spalio 26 dieną pavyko surengti paminėjimą ir suburti į jį patriotiškus ir besidominčius žmones. Renginys įvyko jaukoje Vilniaus universiteto Kauno humanitarinių mokslo fakulteto auditorijoje, o jį pradėjo žmogus, be kurio patariamų ir pagalbos šis susitikimas greičiausiai nebūtų įvykęs –

Kauno evangelikų liuteronų parapijos kunigas Saulius Juozaitis. Jis pabrėžė, kad praeitis visada įgyja kūną tuomet, kada mes galvojame, ką bendro su ja turime šiandien. Žiūrint į tai, kas vyksta dabar, į šiandieninę geopolitinę situaciją, galima sakyti, kad ši tema tarytum atgyja naujai.

Pirmajį pranešimą – „Mažosios Lietuvos netektyς amžių eigoje“ – perskaitė architektas, Mažosios Lietuvos tradicinės kaimų architektūros tyrinėtojas, 2013 metų Jono Bananavičiaus premijos laureatas Martynas Purvinas. Savo kalboje jis bandė apmąstyti pakelėje tarp Rytų ir Vakarų atsidūrusio krašto, per kuri tai į vieną, tai į kitą pusę šimtus metų žygiavo karioomenės, ir jo paprastų žmonių likimą nuo viduramžių iki 20 amžiaus didžiųjų karų, kol galiausiai ši teritorija buvo padalinta didžiųjų valstybių, o jos gyventojai Josifui Stalino režimui pasirodė svetimi ir neberekalingi, todėl jiems pritaikytas principas „Nėra žmogaus – nėra problemos“. M. Purvinas prisiminė, kaip važinėdamas po lietuvišką Karaliaučiaus krašto pusę kokiaisiai 1992 metais viename kaime išsišnekėjo su senuote, kuri prasitarė apie čia pat kieme po langais užkastą senajį sodybos šeimininką, nušautą per sovietų įsiveržimą. Mandagiai pasiteiravus, ar nederėtų jo perlaidoti kapinėse, kad negulėtų po traktoriaus benzino balomis ir karvių „tortais“, moteris nustebė: o kam, juk jis vokietis ir išvis ne jų tikėjimo...

Antrajį pranešimą – „Etnocido apraiškos Karaliaučiaus krašte“ – skaitė Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkas Sigitas Šamborskis, dėl valdžios persekiojimų pabėgęs iš Karaliaučiaus krašto į Lietuvą. I susirinkusiuosius jis kreipėsi Birutes Baltrušaitės eilė-

raščio „Donelaičio žemėj“ žodžiais: „Analėmtis – nykiojnakty išnykti, / prabust po šimtmeci... Dabar gūdu. / Tiktai baltoj bažnyčioj žvakę švyti, / ten kapas ir altorius – vienu du... (...) Lietuvninkai, uždekim žvakę šventą / kad išgyventume, jeivėl naktis atkly...“ Jo manymu, Mažosios Lietuvos etnocidas prasidėjo dar 13 amžiuje, ordino grobikiškų žygų laikais, buvo tėsiamas kolonizacijos ir germanizacijos būdu vėlesnių valdovų, tokų kaip Vokietijos suvienytojas O. fon Bismarkas, o pabaigtassovietų „išvaduotojų“. Prie etnocido jis priskirtų ir dabantinių Rusijos specialiųjų struktūrų represijas Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės ir jų draugijų atžvilgiu. V. Putino laikais 2004–2010 metais buvo prieverta išregistruotos krašte veikusios lietuvių draugijos. Reikia prisiminti, kad ten iki šiol nėra nė vienos tikros lietuviškos mokyklos, veikia tik būreliai, fakultatyvai, lietuviški ansambliai.

S. Šamborskis taip pat pavidalijo 20 amžiaus penktą dešimtmecio baisumus patyrusių liudininkų pasakojimais, kuriuos teko užrašinėti su Vilniaus universiteto ekspedicijomis prieš dvidešimt metų. Pavyzdžiu, keturiolikmetė Šarlote Tilbach (vėliau Meškauskienė) jau pasibaigus karui (!) 1945 metais su motina pateko į Gastų koncentracijos stovyklą, iš kurios belaisvius, daugiausia lietuvių kilmės ūkininkus, kasdien vežė į Tilžę valytu karo griuvėsių. Nuo bado ir ligų kaliniai krito kaip lapai. Vieną sykių iems atvežė sriubos su salstelėjusia mėsa. Kažkam paklausus, kieno čia mėsa, jiems buvo rusiškai atkirsta: „Tylėti! Džiaukitės, kad liksite gyvi“. Tik vėliau jie sužinojo, kad virėjos jų tikriausiai pagailėjo ir išvirė vieną kitą kritusį jų gentainį.

(keliamas į 6 psl.)

Sveikiname

Kiekvienas žmogus gyvenime palieka pėdas.
Jeigu gilios – ilgam išlieka,
Jeigu tiesios – pavirsta takais...
Jūsų pėdos pavirto ilgu plačiu keliu.

Garbingos 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname Žemaičių apygardos Kardo rinktinės Lenkimo būrio ryšininkę Mirtą – Augeniją BIELIAUSKIENĘ. Linkime puikios sveikatos, sielos ramybės, laimingų metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Palangos filialas

Pagaliau tremties muziejų išsaugojimo klausimas pasistūmėjo į priekį

Po kelių metų diskusijų, įkalbinėjimų bei įtikinėjimų Seimo Žmogaus teisių komiteto posėdyje galiausiai buvo prijata Seimo narių Liutauro Kazlavicko ir Valentino Stundžio pateiktam siūlymui atsakomybę už tremties ir rezistencijos muziejų valstybinės politikos išgyvendinimą pri skirti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centrui.

„Tai, kad komitetui pagaliau parūpo tremties muziejų išsaugojimo klausimas yra keletė metų susitelkimo ir daugelio žmonių, tarp jų – buvusių politinių kalinių ir tremtinii, nuoseklausdarbo rezultatas,“ – mano L. Kazlavickas. Akivaizdu, kad įtakos šiam sprendimui turėjo ir sovietonacistinės agresijos reanimacija. Rytuose bei suintensyvėjusios diskusijos apie būtinybę stiprinti visuomenės atsparumą skleidžiamai Rusijos propagandai.

Siūlymo esmė – kad šie žmonių gausiai lankomi, bet valstybės užmiršti muziejai pagaliau turėtų šeimininką, kuris padėtų jiems spręsti specifines šiems muziejams kylančias problemas bei stiprinti jų patrauklumą, lankomumą, pagerintų jų ir eksponatų bei fondų būklę, galų gale paskatinę jų tarpusavio bendradarbiavimą bei keitimasi patirtimi, sukauptomis žiniomis. Todėl buvo siūloma visą atsakomybę už tremties ir rezistencijos muziejų valstybinės politikos išgyvendinimą priskirti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centrui.

Muziejų bei Laisvės kovo tojų slėptuvų išsaugojimo klausimas buvo keltas jau nebe pirmus metus. Pagal turimą kompetenciją, prisiminti pagrindę atsakomybę už sukauptą eksponatų priežiūrą, plėtrą bei pritaikymą edukacijai tink-

miausias yra LGGRTC. Tačiau kiekvieną kartą, kai buvo bandoma tokią atsakomybę priskirti – nuo jos bėgo tiek Kultūros ministerija, tiek LGGRTC vadovybė.

Parlamentaro L. Kazlavicko nuomone, tematinius muziejus, atstatytą bunkeriu infrastruktūrą bei ryškesnes tėstines iniciatyvas sujungus į koordinuotai veikiančią ir valstybės remiamą struktūrą – būtų parodoma ne tik pagarba tautos istorijai ir jos herojams, bet ir suteikiama reali galimybė ugdyti pilietinę jaunosis kartos savimonę.

„Mano supratimu, valstybės nesugebėjimas per 20 metų sukurti rezistencijos ir tremties muziejų tinklą Lietuvoje yra pa-prasciausias apsileidimas. Kad užmarštin išėjus liudininkams ir iniciatyviems žmonėms neliktume su sunykusia ir fragmentiška Laisvės kovų istorija, kurios nebebus įmanoma atgaivinti jaunu žmonių atmintyje, valstybei būtina įvertinti vienas aplinkybes ir išvystyti bent 5–8 stiprių muziejų tinklą skirtinguose Lietuvos regionuose,“ – teigia L. Kazlavickas.

Surinkti duomenys rodo, kad visoje šalyje šiuo metu yra maždaug 34 atstatyti, geresnės ar prastesnės būklės, tačiau pažintinė vertė turintys partizanų bunkeriai, veikia beveik 40 didesnių ar mažesnių šios temos muziejų ar ekspozicijų, dažniausiai įkurtų visuomenine iniciatyva, tačiau gyvenančių labai sunkiai.

Jeigu įstatymo pataisai bus pritarta ir Seimo posėdžių salėje, pagaliau bus užbaigtas jau keles dešimtmecius trunkantis tremties ir rezistencijos muziejų bevaldystės ir ignoravimo laikotarpis bei pradėta kryptinga išvystyti ši Lietuvai ypač svarbi sritis.

Liutauras KAZLAVICKAS

2014 m. lapkričio 7 d.

Atidengtas paminklas LLA įkūrėjui Kaziui Veverskiui

Kazys Veverskis gimė 1913 metų gruodžio 9 dieną Veliuonos valsčiaus Kalvių kaime. Jotėvai – Stasys ir Uršulė Veverskiai – išaugino septynis sūnus ir tris dukteris.

1938 metais pašauktas į Lietuvos kariuomenę K. Veverskis tarnavo Tauragėje, 7-ajame pėstininkų pulke, vėliau įstojo mokyti į Pirmojo Lietuvos Prezidento karo mokyklą. Po Lietuvos okupacijos slapta pasitraukė į Vokietiją. 1941 metų lapkričių 9 dieną Viliuje iškėlė pogrindinę karinę organizaciją – Lietuvos laisvės armiją (LLA) ir jai vadovavo. 1944 metais Senio slapyvardžiu aršiai kovėsi su Raudonąja armija. Kartu K. Veverskis redagavo ir platinė pogrindinių laikraštį „Karinės ir politinės žinios“.

1944 metų gruodžio 28 dieną K. Veverskis kartu su ūkininku Boleslovu Geduciū arkliais kinktu vežimu, iš viršaus apkrautu malkomis, vežė Kauno pogrindžiui LLA dokumentus: „Vanagu“ štabo įsakymus ir kitus raštus apie pogrindinės veiklos organizavimą, 1944 metų gruodžio 5 dienos laikraštį „Laisvės karžygys“. Ties Raudondvariu, kai riajame upės šlaite, prie sugrausto senojo tilto per Nevėžį, juos sustabdė Raudondvario miestelio milicija ir stribai ir norėjo patikrinti dokumentus. K. Veverskis turėjo dokumentus Jono Medelio pavarde, tačiau įvertinės iškilusį pavojų, puolė bėgti į šlaitą, kur

buvo nušautas. Tik 32-uosius metus pradėjusio sūnaus kūną be karsto motina slapsa palaidojo Raudondvario kapinių pakraštyje. 1999 metais Kazio Veverskio-Senio artimieji paraiškė norą perlaidoti jo palaikus. Jų apytikrė vietą ženklinio brolio Prano Veverskio pastatytas nedidelis paminklinis akmuo. Palaikus atkasė prof. S. Sajauskas, Vytauto Didžiojo Karo muziejaus skyriaus vedėjas A. J. Morkūnas ir brolis P. Veverskis. Rugpjūčio 12 dieną, dalyvaujant Seimo ir Vyriausybės nariams, Kauno apskrities ir miestovaldžios atstovams, Kauno įgulos kariams, savanoriams, šauliams, birutietėms, buvusiems rezistentams, artimiesiems, bičiuliams, brigados generolo Kazimiero Veverskio-Senio palaikai buvo iškilmingai perlaidoti Kauno Petrašiūnų kapinėse.

2011 metų gegužės 15 dieną Vyriausybės nutartimi ties Raudondvarių per Nevėžį besidriekiantis tiltas pavadintas Kazio Veverskio vardu.

Spalio 31 dieną Kauno rajono Užliedžių seniūnijos Romainių kaime, šalia nugriauto senojo Raudondvario tilto per Nevėžį, iškilmingai atidengtas paminklas Lietuvos laisvės armijos (LLA) vadui, brigados generolui Kazui Veverskiui.

Paminklo atidengimo iškilmėje dalyvavo LR Seimo narė prof. Arimantas Dumčius, Kovo 11-osios Akto signataras Leonas Milčius, krašto apsaugos viceministras Ramūnas Usonis, Kauno rajono savivaldybės meras Valerijus Makūnas, generolo Kazio Veverskio

sūnėnas Rytis Veverskis, Lietuvos šaulių sąjungos, Brigados generolo Kazio Veverskio poligono atstovai, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos, Lietuvos sąjūdžio Kauno skyriaus, Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos, Karių veteranų asociacijos nariai, skautai, Kultūros paveldo departamento atstovai, vietinė visuomenė. Paminklą atidengė Krašto apsaugos viceministras Ramūnas Uso-

nis, Kauno rajono meras Valerijus Makūnas ir brigados generolo Kazio Veverskio sūnėnas Rytis Veverskis. Paminklą pašventino Raudondvario Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės parapijos klebonas dekanas monsinjoras Augustinas Paulauskas. Lietuvos jaunieji šauliai paminklą apjuosė ažuolo vainiku. Lietuvos šaulių sąjungos Garbės šaulių kuopa trijų šūvių salve pagerbė žuvusiojo atminimą.

„Kazys Veverskis – vienas žymiausių Lietuvos rezistentų. Šiemet sukanka 70 metų nuo jo žūties. 1994 metais jo atminimui buvo pastatytas medinis koplytstulpis, kurį apgadino drėgmė ir laikas, todėl jis atiduotas muziejui ir nuspresta pastatyti naują paminklą,“ – kalbėjo Kauno rajono meras Valerijus Makūnas. Meras apžvelgė K. Veverskio, patrioto, Laisvės šauklio, kovų kelią. Pasinaudodamas proga padėkojo visiems prisidėjusiems prie šio iškiliaus paminklo pastatymo darbų, labiausiai nusipelnusiems įteikė šio paminklo miniatiūrines statulėles.

Kazio Veverskio sūnėnas Rytis Veverskis perskaitė savo tėvo Prano Veverskio kalbą, prieš dvidešimt metų pasakyta šioje vietoje koplytstulpio atidengimo metu: dėstyto mintys apie Lietuvą ir laisvę, visus Tėvynei reikalingus darbus ir reikalus, turinčius kilti ir skverbtis į jos gilumą, atsižvelgiant į darbų esmę ir reikšmę.

LLA karys dim. mjr. Vytautas Balsys prisiminė sunkų Lietuvos laisvės kelią, dabartinio laikotarpio grėsmes, tuo pačiu pasidžiaugė vis didėjančiu mūsų valstybės saugumu, augančia jaunaja patriotine karta, ypač šauliai.

Juodojo metalo kalavijo formas su virš jo kylandžia Laisvės paukštė paminklą supaprato Marijus Petrauskas ir architektė Violeta Beigienė.

Gintautas TAMULAITIS

Tragiškas Zakų šeimos likimas

DAVID ZAK

ŽVILGSNIS PRAEITIN...

(Apie giminės, artimiusius, draugus ir save)

Pirmoji knyga

nuolės atsisakė pasaulytiško gyvenimo ir pasišventė tarnauti Dievui...

Deja, atėjo baisioji 1941 metų birželio 14-oji. Atsigulė Zakai miegoti kaip visada. Tuo metu vyresnieji vaikai jau buvo suaugę, sūnus Lazeris sugrįžo iš tarnybos Raudonojoje armijoje, tad pabudinė kareiviai, NKVD darbuotojas ir du vietiniai darė kratą, ieškojo ginklų ir brangenybių, išbarsė miltus ir suémė. Leido skubiai susidėti patalynės, drabužių. Gėdingai melavo, kad Zakanams su sūneliu Davidu ir to nereikia, nes ten, kur veža, visko yra iki soties.... I sunkvežimių krovė ir kitus nelaimėlius, parduotuvius, įmonių savininkus Goldfainus, Gurvicus, Segalius, Šapiras, Libermanus... Sukrovė į vagonus, juos aklinais uždarė ir pajudėjo Švenčionių link. Naujojoje Vilniuje jų vagoną prikabino prie ilgiausio ešelono, Senderi nuo šeimos atskyrė.

Knygoje smulkiai aprašyta kelionė iki Barnaulo Baračnijy gyvenvietės, kur buvo plytų gamykla, tėsėsi labai ilgai. Ji nebuvó išskirtinė, panaši į aprašytas daugelyje buvusių tremtinių knygų. Tai nebuvó vienintelė Zakų tremties vieta: iš ten keliavo kirsti miško į Bijską, vėliau – į tundrą, atsidūrė ir už poliarinio rato, Bykove; paskui Jakutske, Kangalasų anglies šachtose. Mokėsi pedagoginiame institute, tačiau dėl tautybės 1952 metais buvo pašalintas. Po Stalino mirties priimtas atgal. Išsilavinės tapo pedagogu ir keturiasdešimt vienerius metus mokytojavo. 1956 metais tapo laisvai samdomu darbuotoju, jau ne tremtiniu. Lietuvoje laukė klaikios žinios, kad tremties išvenę broliai, seserys, jų šeimos nariai žuvo holokausto metu...

Tai sužinojo tik 1958 metais, kai atvyko į Vilnių. Nuvažiavo į Uteną, aplankė kapus ir paprašė jų atleidimo, kad jie žuvo, o jis liko gyvas...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Paminklo atidengimo iškilmių dalyviai

Kaip Vilniu atgavome ir kaip jį išsaugosim?

Jaunimo sambūrio „Pro Patria“ nario Pauliaus KRUOPIO kalba, pasakyta spalio 28 dieną Vilniaus įgulos karininkų ramovėje Vilniaus atgavimo 75-ųjų metinių proga

1939-ųjų spalio 28 diena – iš tiesų yra viena svarbiausių mūsų valstybės datų. Tai die- na, kai ilgai Lenkijos ir Rusijos imperijos okupacijose bu- vęs kraštas sugrįžo teisėtam šeimininkui – lietuvių tautai. Vilnius nėra tik istorinė sostinė. Vilnius lietuviams yra būtis, esmė. Lietuva be Vilniaus kaip karalius be karūnos.

Visa svarbiausia mūsų tau- tos istorija suka aplink Vil- nių: iš šių apylinkių kilo pirmasis mūsų karalius Mindaugas ir būtent šios žemės tapo senosios Lietuvos valstybės pamatais; Vilniuje Gediminas pasta- tė pilį ir perkėlė į šį miestą sostinę, kuris išliko Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės centru iki pat carinės Rusijos oku- pacijos; čia jėzuitų ordiną 16 amžiuje įkūrė pirmąjį univer- sitetą, davusį daug šviesuolių lietuvių ir kitoms tautomis; Vilnius ne kartą tapo karų, suki- limų centru, kurį buvo sten- giamasi užimti ar apginti. Tai- gi ir 19 amžiuje atgimus lietuvių tauta negalėjo savęs įsivaiz- duoti be Vilniaus, kuriamo galiausiai buvo paskelbta Lietuvos valstybės nepriklausomy- bės Deklaracija.

Todėl šiandien yra keista girdėti iš Lietuvos istorikų, kurių Vilniu karto laiko ne lietuvių žeme, o svetima kitataučių teritorija. Štai, Lietuvos istorijos instituto mokslininkas, žvelgdamas į tautinę Vilniaus miesto gyventojų sudėtį 20 amžiaus pradžioje, doro išvadą, jog lietuvių šiame mieste šan- sų įsitvirtinti neturėjo. Tokios išvados pateikiamos, kadangi miesto priklausumas valstybei suvokiamas ne pagal gyvento- jų kilmę ir istoriją, o pagal vy- raujančią kalbą. Žinoma, kad Vilniuje tuo metu gyveno ne- daug lietuvių, tačiau apylinkė- se ir visoje Pietryčių Lietu- voje lietuvių kalbėti mokėjo didžioji dauguma. Galiausiai visuose didžiuosiuose Lietuvos Respublikos miestuose iki trečiojo dešimtmecio pabaigos vyravo lenkų, žydų kalba, ta- ciau šių gyvenviečių niekas dėl kitos kalbos nebandė paversti svetima teritorija. Negi taip sunku pripažinti, kad Lietuva turi ir turės teisę į savo sostinę?

Taip pat nemalonai nuste- bina ir kitų istorikų pasisaky- mai, kad veidmainiška Lenkijos agresija 1920-aisiais iš tik- rūju nebuvó Lietuvos okupaci- ja, o paprasčiausias „savos“ te- ritorijos užémimas. Kaip gali- ma sakyti, jog Vilnius gali pri- klausyti Lenkijai, jei šis mies- tas nuo seno buvo LDK sostinė, tai yra Lietuvos sostinė?

Kaip Želigovskio operaciją ga- lima laikyti gudria, sumania, kai vos prieš dieną, spalio 7- ają, Suvalkų sutartimi Vilnius buvo pripažintas Lietuvos valstybei?

Šis gėdingas Lenkijos iš- puolis, tuo metu sugriovęs san- tykius tarp lietuvių ir lenkų tau- tų, kai kurių dabartinių Lietu- vos istorikų traktuojamas ko- ne žygarbiu. Dar trūksta, kad mes pradētume švęsti Želi- govskio sukilią, juk pagal kai kuriuos intelektualus šis gene- rolas irgi buvo lietuvis. Tačiau turėti lietuvišką kilmę nereiš- kia teisés save laikyti lietuviu. Tikras lietuvis siekia tautai su- teikti jos pačios savarankiškai valdomą valstybę, bet tiek Lucianas Želigovskis, tiek Juze- fas Pilsudskis į Lietuvos valstybės idėjā žiūrėjo paniekina- mai. Šiandien pamirštame, kad Pilsudskis norėjo okupuoti Lietuvą ir padalyti į tris dalis: Rytų, Vidurio ir Kauno. Tai įrodo ir faktai: po Vilniaus už- puolimo lenkų kariuomenė veržesi tolyn į Lietuvos gilumą, kol jos nesustabdėme ties Šir- vintomis ir Giedraičiais. Jei ne Tautų Sajunga, lietuvių turė- jo realią progą patys savomis jégomis atsiimti Vilnių iš tų pa- cių asmenų, kurie pradėjo šią klasingą operaciją. Todėl pel- nytais šie karininkai turi būti lai- komi lietuvių tautos išdavikais, bet ne tikrais šios tautos atsto- vais. Nes šie Lenkijos kariškiai niekada negynė nei lietuvių tautos, nei Lietuvos valstybės interesų.

Tačiau lietuvių net ir maty- dami, kaip Lenkijos laivas skėsta tarp Vokietijos ir Sovie- tų sajungos kariuomenių, 1939-ųjų rugėjį nedūrė peilio lenkams į nugarą. Lietuva galéjo atsiimti Vilnių, kas jai tie- siogiai ir priklauso, bet tokio niekingo veiksmo, kokį atliko Lenkija 1938-ųjų rudenį, už- grobdama Čekoslovakijai pri- klausiusi Tešino zoną, lietuvių nepadarė. Tiesa, aplinky- bės, kuriomis Vilnius buvo at- gautas, Lietuvai nebuvó palankios. Sovietų sajunga primė savo sąlygas, o mūsų vadovai, tikėdamiesi ateityje išsaugoti nepriklausomybę, pasiraše su SSRS savitarpio pagalbos su- tarti. Mainais į Vilniaus kraštą teko leisti dislokuoti Raudonosios armijos dalinius Lie- tuvos teritorijoje.

Nepaisant šių aplinkybių, Vilnius pagaliau tapo nepri- klausomas Lietuvos sostine. Tačiau pats kraštas ir gyvento- jų tautinė tapatybė buvo pasi- keitus. Praūžusi polonizacija, éjusi ne tik iš Lenkijos valsty-

binių įstaigų, spaudos, švieti- mo, bet ir lenkų valdomos Vil- nius vyskupijos, pakeitė vie- tinių gyventojų požiūri į kalbą, tautinį identitetą. Dešimtmie- cius vaikai nuo mažumės buvo mokomi, kad „Dievas danguje tik lenkiškai supranta“. Ta- čiau vėliau tos tautinio identi- tetos problemos tik pagilėjo. Po Sovietų sajungos okupacijos, kai daug sulenkėjusių vietinių ar tarpukariu atsikrausčiusių gyventojų išvyko į Lenkiją, į Vilniaus kraštą buvo atkelta daug baltarusių, o per pirmus 10 pokario metų išteigtos 367 lenkiškos ir uždarytos beveik visos lietuviškos mokyklos.

Tačiau šiandien situacija Pietryčių Lietuvoje nepagerė- jo. Pirma, žvelgiant iš ten gyvenančių lietuvių pozicijų, yra ži- noma, jog sparčiai nyksta lie- tūvių kalba, uždaromos lietu- viškos mokyklos. Antra, dar didesnė problema, kad kita- taučiai, ypač lenkakalbiai, sa- vęs nelaiko Lietuvos valstybės dalimi. Bėda ta, jog apie 200 tūkstančių lenkakalbių nėra integruoti į Lietuvos Respubliką. Nors švietimo srityje len- kų bendruomenė turi puikiausias sąlygas mokyti savo kalbos, istorijos, tačiau per daugiau nei 20 metų ši tautinė bendrija neįtraukta į Lietuvos politinį bei visuomeninį gyvenimą. Viskas, ką mes žinome iš žiniasklaidos apie lenkų bendruomenę, yra Tomaševskis ir Lenkų rinkimų akcija Lietuvoje. Kur Lietuvos valstybės vaidmuo?

Kitataučiai vaikai nėra ska- tinami mokyti lietuvių kalbos, istorija pateikiama iš Lenkijoje parašytu vadoveliu, statomi paminklai tūkstančius taikių gyventojų sunaikinusiai Armijai Krajovai, o gyvenvietėse ant kiekvieno namo pakabintos lentelės su gatvių pavadinimais lenkų kalba. Ar Jums tai pana- šu į Lietuvą? Ir tai dar ne vis- kas. Ruosiami įstatymai, įtei- sinantys vardų ir pavardžių ra- šymą nelietuviškais rašmeni- mis ir dar siekiama įtvirtinti ki- tą kalbą, kaip oficialią, rajone, kuriame gyvena daugiau nei 10 procentų kitos tautos atstovų. Atleiskite, bet norėčiau pa- klausti, ar tokie žmonės iš Vil- nius krašto gali jaustis, kad gyvena nepriklausomoje Lie- tuvos Respublikoje? Kaip Lie- tuvos valstybė gina jų, kaip Lie- tuvos Respublikos piliecių, teises nuo tokų antivalstybi- nių darinių, kaip Lietuvos len- kų rinkimų akcija?

Ar mes suvokiamė, kad te- ritorija aplink Vilnių tampa at- skira respublika? Toki kraštą, kuriame dominuoja neinteg-

ruoti į valstybės gyvenimą as- menys, galima nesunkiai pa- versti antivalstybiškai nusitei- kusiu piliečių zona. Kas pada- ryta Rytų Ukrainoje su vienos rusakalbiais, nesunkiai galibūti pakartota ir Pietryčių Lietu- voje. Galima net retoriškai su- simažstyti, ar Vilniaus praradi- mas negalėtų pasikartoti? Ir ką lietuvių bei Lietuva daro, kad būtų užkirstas kelias bet kokiai Vilniaus krašto reokupacijai, kai Lenkų rinkimų akcijos ved- lys Valdemaras Tomaševskis palaiko agresyvą Rusijos po- litiką Ukrainoje?

Istorija nėra tik romantinis vaizdinys, kuriuo galime gro- žėtis ir nieko nedaryti! Istorija nurodo mūsų praeities vals- tybės pasiekimus ir klaidas. Klausimas keliamas paprastas: ar norime, kad mūsų valstybė išliktų, ar stengsimės atsiribo- ti nuo praeities lyg laiko atgy- venos? Kol kas, rodos, einame antruojų keliu, todėl turime bent suvokti šio naivaus pasi- rinkimo pasekmes.

Taigi dėl dabartinės Vil- nius krašto padėties kalta ne vien Lenkų rinkimų akcija ir Tomaševskis. Čia daugiausia esame kaltimes, kad nesugeba- me integruoti šio krašto kita- taučių. Mes negalime pakeisti jų tautybės, to daryti ir nerei- kia, bet reikia ugdyti kitatautį, kaip tvirtą Lietuvos valstybės patriotą. Juk galų gale Lietuva yra visų kitataucijų Tėvynė, tie- siog tai reikia parodyti bei leisti tapti Lietuvos valstybės dalimi. Beje, patriotiškumo stygius ryškiai matosi visoje Lietu- voje, kur gyvena ištisai lietuvių tautybės žmonės, bet jie nesie- ja savęs su Lietuvos valstybe.

Todėl noras sustiprinti Lie- tuvos valstybės idėjā privalo eiti per lietuvišką istorijos verti- nimą. Lietuvių tauta yra at- skaitos taškas, atskaitos ben- druomenė, o nacionalinė Lie- tuvos valstybė yra lietuvių tau- tos tikrovė. Turime džiaugtis, kad Vilnius buvo grąžintas Lie- tuvai, bet turime ir toliau likti budrūs, kad mūsų sostinė ir vi- sa Lietuva nebūtų pajungta prieškai valstybei. Tokiu at- veju mes turime kuo tvirčiau surasti lietuvius ir Lietuvos piliečius su šiuo kraštu per jau- nū šeimų kūrimo skatinimą, šauktinių karinę tarnybą, susi- stiprintą istorijos, pilietinio ugdymo mokymą mokyklose bei kitaip.

Vilniaus krašte darbai ne- baigtai. Si kova begalinė, ir kol lietuvių nenurims mūšio lauke, tol Vilnius ir Lietuva gy- vuos per amžius! Ir tepadeda mums Dievas!

„Lietuvn-
kai, uždekim
žvakę
šventą“
(atkelta iš 4 psl.)

Trečiąjį pranešimą „Vietini- niai gyventojai žvelgiant pir- mujų sovietų kolonistų aki- mis“ perskaitė Kauno rezisten- cijos ir tremties muziejaus mu- ziejininkas Rokas Sinkevi- cius. Jis aptarė vietinių krašto gyventojų (kurie apibendrintai įvardijami „vokiečiais“) įvaiz- di pirmųjų sovietų kolonistų, atvežtų į kraštą 1945–1950 metais, atsiminimuose. Sie at- siminimai buvo surinkti istoriko Jurijaus Kostiašovo vado- vaujamos komandos 1990– 1992 metais, tačiau rusų kalba juos išleisti pavyko tik po daugelio metų. Per tą laiką pasiro- dė knygos leidimai lenkų ir vokiečių kalba. Eliniam Lietuvos skaitytojui ši knyga pilna apim- timi nėra prieinama.

Po pranešimų pasisakė fotografas Evaldas Butkevičius, 1999 metais išleidęs albumą „Prūsa. Ostpreussen“. Jis pri- siminė, jog Karaliaučiaus krašte žmonės buvo nepaprastai įbauginti, paniškai budrūs. Bet koks uniforminė kepurė dė- vintis tarnautojas, net ir gele- žinkelininkas, pamatęs lietu- višką automobilį ir dar išlipus fotografuojantį vairuotoją, pri- ėjės klausdavo dokumentų, o po dvidešimties minučių pris- statydavo milicininkai. Prasi- déjus Lietuvos atgimimui, tu- rėjai dar labiau aiškintis. Šiaip kraštas baisiai nuterotas, nu- niokotas, naujieji gyventojai nugyvena namus, kol sugriūna, ir juos apleidžia. I kai kurias gyvenvietes, pažymėtas kari- niame žemėlapyje, jau ir keliais žole užaugės.

Renginį pasveikino ir jo pro- ga atvykę svečiai iš Latvijos – baltiškos kultūros tyrinėtojai, lietuvių ir latvių vienybės puose- lėtojai, muzejininkai Krišas ir Inga Kapeniekai. Krišas pasi- džiaugė, jog laikai, kai sovieti- néje istoriografijoje kraštas į vakarus nuo Lietuvos buvo vaizduojamas viso sklindančio blogio centru, keičiasi.

Lietuvininkų dainomis šir- dis gaivino folkloro klubas „Liktuzė“. Kelis romansus, pritardamas gitara, atliko Al- girdas Sinkevičius.

Norėčiau nuoširdžiai padé- koti visiems prisidėjusiems prie tokio prasmingo renginio idėjos įgyvendinimo, tarp jų – renginio vedėjui istorikui Simonui Jazavaitai bei filmuo- tojams Auksei Noreikaitei bei Albinui Vaškevičiui.

Rokas SINKEVIČIUS

2014 m. lapkričio 7 d.

Kovoje už Lietuvos Nepriklausomybę

Jono Povilonio (1924–1948) 90-osioms gimimo ir 66-osioms žūties metinėms paminėti

Jonas Povilonis – mano kaimynas. Augo lietuviškoje darnioje šeimoje. Tėvas – buvęs savanoris gavo žemės Panevėžio rajono Krekenavos valsčiaus Rūtakiemio kaime.

Jonas Povilonis 1943 metais baigė Panevėžio amatų mokyklą. 1944 metais dirbo Panevėžio geležinkelio depe. Čia dirbdamas susipažino su organizacija, kuri padėjo partizanams: aprūpindavo vaisatais, ruošdavo dokumentus. Organizacija buvo susekta. Jonas privalėjo slėptis. Grįžo į gimtąjį kaimą, vėliau išėjo į netoli esantį mišką, nes namie buvo nesaugu.

Rašė patriotinius eilėraščius, kuriuose išreiškė skausmą, tikėjimą, meilę Tėvynei Lietuvai. Pasirašinėdavo slapyvardžiais Sutemų Šešėlis, Jurgis Jūra.

*Kasdien apie vargą dainuosiu Klajūno nelaisvės dieną.
Su meile jų skausmą nešiosiu,
Paslėpęs kertelęj sapnų.*

*Aš žemę karštai išbučiuosiu,
Kur krito jų kraujo lašai.
Aš giesmę jų garbei giedosiu,
Po sauganciais kapą beržais.*

*Sakyk man, žalioji giruže,
Ar didvyrių daugel glaudžia?
Sakyk, kaip palengvint dalužę,
Kaip žaizdą užgydyt širdy?*

Tačiau Jonui netekosulaukti išsvajotos Laisvės. Negalestinga prieš kulką pakirto jaunuoliui 1948 metų spalio 17-ąją.

Apie Jono tragiską žūtį prisimena Birutė Gailiūnaitė-Banaitienė, gyvenanti Žibartonių kaime, Panevėžio rajone:

„Perskaicius savaitraštyje „Tremtinys“ apie kaimyno Povilonio šeimą ištikusią tragediją pokario metais, vėl prieš akis iškilo kraupūs prisimini-

mai. Man tada buvo 12 metų, bet šito įvykio užmiršti neįmanoma.

Su Povilonių šeima artimai draugavome nuo seno: mūsų žemės buvo arti, mano tėvas ir Antanas Povilonis buvo savanoriai. Mano tėtis Povilonių vyriausiajį sūnų mylėjo lyg savajį ir vadino Jonuku. Tėvas pritarė Jono Povilonio pasirinktam keliui – kovai už Lietuvos Laisvę ir nepriklausomybę.

Jonukas ateidavo pas mus naktimis, nes tada jau slapstėsi miške, bijojo pareiti namo, buvo sekamas. Mūsų šeima buvo tarsi ryšininkai tarp Povilonių šeimos ir jų sūnaus. Tėvas Povilonis atnešdavo maisto ar kokių kitų reikalingų daiktų. Mes ryšulėli nunešdavome į sutartą vietą.

Gal būtų Jonukas sulaukęs išsvajotos nepriklausomybės, bet 1948-ųjų spalio 17-osios ryta atsitiko baisus dalykas: prie mūsų kaimyno Adomo Zdanavičiaus sustojo trys mašinos, pilnos ginkluotų stribų. Jų buvo mažiausiai šimtas. Ginkluoti kariai patraukė Povilonių šilo link. Eidami vis užsukdavo į kaimynų trobas ir naršė, kažko ieškojo. Buvo užsukę ir į mūsų trobą. Kaip jie sakė, ieškojo „banditų“.

Apie pietus šilo pusėje pasigirdo šūviai. Aš ir mano sesuo išsigandome, užlipome ant

aukšto ir stebėjome. Buvo baisu. Pamatėme nuo šilo pusės bégantį žmogų, jį šaudydami vijos visas šimtas ginkluotų stribų. Tai buvo baisus reginys: žmogus bėgo, griuvo ir vėl bėgo. Pribėgo kelią, o šalia kelio, lauke, ganėsi baltas kaimyno Brazio arklys. Bėgikas šoko ant arklio ir, paraginęs jį, bandė išjoti į gale lauko augusius krūmus. Bet arklys krito su raiteliu, o tuo metu pribėgo minia ginkluotų stribų. Supratome, jog nepavyko pabėgti, prieš kulką buvo negailestinga... Praėjus kiek laiko, pamatėme kaip kruviną kūną įmetė į mašiną ir išvežė Krekenavos link...

Rytojaus dieną ėjome į mokyklą. Kartu ējo ir kaimynų vaikai. Užsukome į tą vietą, kur gulėjo nušautas partizanas Jonas Povilonis. Buvo daug kraujo, gulėjo kepurė ir kruvinos nosinės. Ant vienos jų buvo išsiuvinėtas vardas „Zolė“. O berniukai stumdė kaimyno dukterį Danutę ir sakė, jog čia jos brolio Petro darbas...

Jau praėjo daugiau nei 60 metų, tačiau važiuodama ar eidama pro tą vietą, kur vyko kraupūs įvykiai, visada mano akyse iškyla to kruvino rudens ryto vaizdas.“

Baigdama noriu pacituoti poeto Justino Marcinkevičiaus mintis: „Pokario metai netik sudaužė ne vieno svajones, troškimus, bet atnešė kalnus skausmo, savųjų netekšt. Kiekvieno priverstinė mirtis, žūtis – tragiska asmenybės istorija, tai mūsų tautos istorija, susidedanti iš atskirų žmonių tragedijų. Daugelis žuvusiųjų norejo gyventine mažiau užmus. Nuo žuvusiųjų vardų dulkes gali nusluostyti tik gyvoji atmintis“.

Joana DARGUŽYTĖ-PEREDNIENĖ

ILSEKITES RAMYBĖJE

Aleksas Petrauskas

1923–2014

Gimė Sapiegiskių k., Veisiejų valsč., Lazdijų aps. Mokydamasis Vilniaus pedagoginiame institute išitraukė į pasipriešinimo okupantams veiklą. 1946 m. suimtas. Karinio tribunolo nuteistas 10 m. laagerio ir 5 m. be pilietinių teisių. Kalėjo Magadano srities lageriuose. 1953 m. išleistas be teisės grįžti į Lietuvą. Apsigydė Nižne Seimčano gyvenvietėje, dirbo statybose. Sukūrė šeimą su bendro likimo drauge Ona Čeponyte. Gimė duktė Birutė. Grįžo į Lietuvą 1957 m., apsigyveno Kazlų Rūdoje, dirbo statybose. Vėliau persikelė į Kauną.

Palaidotas Karmėlavos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių bendrija „Kolyma“

Viktorija Banevičienė

1929–2014

Gimė Kaune. 1949 m. su tėvais ištremtas į Krasnojarsko kr. 1955 m. sušūrė šeimą su politiniu kaliniu Vaclovu Banevičiumi. Susilaukė dukters. 1956 m. grįžo į Tauragę. Buvo aktyvi Tauragės buvusių tremtinių choro narė.

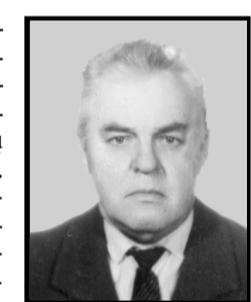
Užjaučiame dukterį ir artimuosius.

Palaidota Tauragės Papušynio kapinėse.

LPKTS Tauragės filialas

Algirdas Petrus

1933–2014

Gimė Rokiškio aps. Kamajų valsč. Kraupių k. ūkininkų šeimoje. Pradėjo mokytis Kamajų mokykloje, bet 1949 m. su tėvais ištremtas į Irkutsko sr. Bodaibo r. Sibire baigė mokyklą, vėliau mokėsi Irkutsko geležinkeliečių technikume, Irkutsko statybos institute. 1959 m. kartu su tėvais grįžo į Lietuvą, mokslius baigė neakivaizdinii būdu Maskvoje. Dirbo Kaune statybinėse organizacijose. Buvo didelis patriotas, labai draugiškas, žmonių gerbiamas ir vertinamas. Aktyviai dalyvavo buvusių politinių kalinių ir tremtinių veikloje.

Palaidotas Kauno Romainių kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius, draugus ir visus jų pažinėjusius.

LPKTS Kauno filialas

Aloyzas Čiomanas

1928–2014

Gimė Zarasų aps. Suviekose, Rudagalvių k. 1946 m. išitraukė į partizaninę veiklą. 1947 m. buvo suimtas ir nuteistas. 10 metų kalėjo sovietų lageriuose. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Nuo 1992 m. – LPKTS, nuo 1998 m. – TS narys. 2003 m. jam suteiktas Kario savanorio statusas. 2007 m. kartu su J. Gursko šeima suprojektavo ir savo lėšomis pastatė paminklą žuvusiems A. Ivaškos būrio partizanams.

Palaidotas Grigiškių kapinėse.

Artimieji

Lapkričio 22 d. (šeštadienį) 11 val. Vilkaviškio parapijos salėje įvyks knygos „Mes sugrižom“ 3 dalies pristatymas.

10.30 val. sv. Mišios Vilkaviškio katedroje.

Kviečiame dalyvauti.

Užsiprenumeruokite

„Tremtinij“ 2015 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 19 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“ ar „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mén. – 8,16 Lt (2,36 Eur),
3 mén. – 24,48 Lt (7,09 Eur),
6 mén. – 48,96 Lt (14,18 Eur),
12 mén. – 96,92 Lt (28,36 Eur).

Užjaučiame

Jautrią valandą, netekus brangiausio žmogaus – mamos, nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Marijampolės filialo pirminkę Birutę Kažemėkaitę.

LPKTS Marijampolės filialas

Skelbimai

Lapkričio 11 d. (antradienį) 16 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) įvyks dr. Vytauto Tininio knygos „Prievertinė mobilizacija į Raudonąją armiją“ pristatymas. Dalyvaus Vilniaus universiteto docentas dr. Algirdas Jakubčionis ir LGGRTC istorikas Darius Juodis.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys@zebra.lt

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 2330 egz.

**Kaina 2 litai
0,58 euro**

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J I S
R È M I M O
F O N D A S

Girios kariai

Noriu papasakoti apie jauną Lietuvos partizaną Joną Ušacką-Jaunių. Jis gimė 1931 metais. Vai-kystė ir paauglystė prabėgo Utenos rajono Baltučių kaime.

Su Vladu Skrebiškiu esame buvę Jono namuose. Po tragiškos žūties aplankėme jo sielvartaujančią mamą. Mama neteko vienintelio sūnaus. Liūdnai man tada atrodė buvusio dvarelito graži liepų alėja, vedanti prie didelio seno Jono šeimos namo.

Baigęs Pakalnių pradinę mokyklą, Jonas toliau mokėsi Utenos gimnazijoje. Gyvenome netoli vienas kito. Mokiausi vyresnėje klasėje, bet mes buvome idėjos ir krašto draugai.

Po karo vaikai mėgo žaisti „kvadrata“ ir ypač naują, laikotarpio padiktuotą žaidimą „karą“. Pastarojo žaidimo „karas laukas“ – miesto Utenio aikštė. Buvo jdomu slapstytis namų griuvėsiuose. „Karo“ žaidimas vėliau mums virto tikru karu – partizaniniu karu prieš okupantą. Mokėmės stropiai, buvome imlūs mokslo žinioms. Po karo žmonės gyveno gana skurdžiai. Tėvai visai stengėsi aprūpinti kuo tik galėdami. Mūsų tėvus slėgė dideili okupacinių mokesčių, pyliaulos, o vėliau suvaryti į kolchozus jie linko nuo sunkių darbų ir „graminių“ atlyginimų už juos.

Beveik kiekvieną šeštadienį pėsčiomis keliaudavome iš miesto į namus. Kelionė ilgo – 12–13 kilometrų. Eidami namo galėjome nuoširdžiai išsikalbėti ne tik apie gimnazistiškus reikaliukus, bet ir rimtesnes temas gvidenti. Triju Pakalnių krašto gimnazistų – dviejų Jonų ir Vlado – kalbomos užtekdavo laiko. Juk visa Lietuva buvo svetimšalių okupuota, paversta. Sovietų garnizonas, skrebų bandos siautėjo ne tik mūsų namuose, bet ir gimnazijoje. Mumyse augo neapykanta ir pasipriešinimo jausmas paveržėjams.

Antikomunistinis judėjimas Utenos rajone ir gimnazijoje prasidėjo tik praūžus karos bangai į Vakarus. Čia kūrėsi moksleivių pasipriešinimo grupelės. Patriotai mokytojai šiai veiklai pritarė ir patys dalyvavo.

Šiuo metu prie šios raudonų plėtytų gimnazijos rūmų prikalta lenta su ilgu žuvusių moksleivių ir mokytojų pavardžiu sarašu. Gaila, kad dar ne visi neužmirštamo karo dalyviai užrašyti.

Jonas Ušackas buvo drą-

Partizanas Jonas Ušackas.
Utena, 1947 metų spalio 3 diena

sus, sumanus, protinges jau nuolis. Tuometiniai paaugliai greitai vyriškėjo, brendo, nes pats gyvenimas vertė tokiai būti. Cia pat prie Jono namų – ir Pakalnių giria, kur rinkosi pirmieji Pakalnių krašto partizaninio karo dalyviai. Jonas greitai susipažino su Laisvės kovotojais. Dar besimokydamas gimnazijoje tapo partizanu rysininku, žvalgu.

Vieną dieną gimnazijos so-de besišnekučiuojant Jonas man parodė ryšulį raktą. „Dėl ko tau jie?“ – paklausiau. Palaikino, kad partizanams trūksta ginklų, o mokyklos sandėlyje yra 40 šautuvų ir du automatai. Pragréžtas vamzdyme skylutes galima užlieti ir jie tiks dėl laisvės kovoti. Mano pareiga – pritaikyti raktus durų spynai iš lauko, kai kareivai, gatvių patruliai, nueis gilyn į miestą. Mes tuos ginklus – į vežimus ir į mišką... Mažai tikėjau žvalgo ir partizanų planų sekme...

Vieną rytą Utenos gimnazijos koridoriu grindys buvo nuklotos marksais, leninais, stalinais... šalia jų gulėjo sutrypti pasaulinės revoliucijos ir komunizmo „rojaus“ raudonieji lozungai. Sunkių šautuvų moksleiviams karinio rengimo pamokose nešioti neberekėjo... Gimnazijos rašomoji mašinėlė dabar kartu su Pakalnių girios paukščiais linksmai čiulbėjo, tarškė ir rase: „Lietuva bus laisva!..“

Nedidelio ūgio, smulkaus veido bruožų Jonas Ušackas ne kartą padėjo partizanams žvalgyboje, kovos žygije. Kai kada jaunuoliui ir pačiam tekdavo galvą gelbėti iš mirtingos situacijos. Kartą buvo apsupitas Pakalnių bažnytkaimyje namas, kuriame buvo apsistojęs ir Jonas. Skrebai moterims ir vaikams liepė iš namo išeiti.

Tarp išleistųjų buvo ir partizanas Ušackas. Jis storesnius drabužius paliko namo viduje, pats būdamas plonus, nedidukas išėjo su moterimis iš namo ir dingo nakties tamsoje. Uždusės, po dviejų kilometrų gilaus sniego kelio atbėgo į mūsų namus ir prašė arklio nuo baudėjų tolimesnei kelionei.

Jono Ušacko į sovietinę kariuomenę dar nevarė, todėl jis galėjo ramiai gyventi savo namuose, bet ne Pakalnių girioje. „Kai priesas Tėvynę engia, sunku ramiai laukti laimingos pabagos... Kai rusų tankai neše tautoms kruvinąj Stalino saulę, žmogus ramiai sédėti negali,“ – filosofavo jau nasis partizanas ir išėjo į mišką.

Apie Jono Ušacko žūtį 1949 metų birželio 6 dieną pasakojo partizanas Zaranka, buvęs tame pačiame bunkeryje. Už Pakalnių girios Leliūnų link yra Skrebiškių kaimas. To kaimo ūkininkas, partizanų globėjas ir rėmėjas, leido savo ūkyje įrengti bunkerį. Vėliau pasirodė, kad šis ūkio šeimininkas sovietų saugumo užverbuotas.

Vieną dieną bunkerį apsupo kareiviai ir skrebai. Prasidėjo atkakli, nuožmi partizanų kova su okupantu. Jėgos buvo nelygios. Vienas iš pirmųjų žuvo Jonas Ušackas-Jaunius, po jo – Juozas Putrimas-Vasaris (1918–1949). Abu partizanai palaidoti Pakalnių bažnyčios šventoriuje. Dujomis buvo apsuaigintas ir partizanas Zaranka. Jam vėliau daug metų teko mokyti Stalino „Sibiro akademijoje“. Po ilgų lagerio kančių, bado ir pažeminimo grįžo į Lietuvą. Neilgai džiaugėsi laisve. Gulagų kančios ir badas su trumpino vyrų gyvenimą.

Išdavikas Antanas Bagdonas nepasitenkino bunkerio pardavimui. Judas rusų saugumui nurodė, kur slapstosi jo pusbrolis. Per saugumo agentą žuvo ir jo dėdė. Dar dvi aukos guli ant išdaviko sąžinės. Išdavikas kažkur Vilniuje ramiai gyvena, o gal negali užmigti nuo sąžinės graužimo?..

Sovietų okupantas ir jo parankiniai skrebai, Lietuvos išdavikai, kulkomis suvarpė Lietuvos Laisvės kovotojų kūnus, bet laisvės idėjos, Tėvynės meilės nužudyti nepajėgė. Partizanų idėjos ir kova žadino tautą ir padėjo ateiti Kovo 11-osios – Lietuvos pergalės dienai.

Amžina garbė žuvusiems dėl Lietuvos Nepriklausomybės tebūnie per amžius.

Jonas KELEVIŠIUS

Replika

Dėl Ukrainos „fašizmo“

Kai tik žiniasklaidoje pasirodė pirmosios žinios apie Ukrainoje įvykusius Aukščiausiosios Rados rinkimus, sumaniu pasmalsauti, kaip ši įvykį vertina „didysis brolis“. Išsنجau vieną iš rusiškų kanalų ir išgirdau kalbant „išminties bokštą“: „Ukrainoje legalizuotas fašizmas“. Še tau, boba, devintinės... To dar neteko girdėti. Fašistai gąsdina pasaulį Ukrainos „fašizmu“. Yra labai gerai dzūkiška patarlė: „Kas... ant tako, tas ant kito sako...“ Geriau ir nesugalvosi. Juk fašizmas ištis ties yra didelis blogis. Fašistus reikia ištinti nuo žemės paviršiaus. „Didysis brolis“ tą dabar ir daro Ukrainoje. Vaduoja žmoniją nuo Ukrainos „fašizmo“. Atsiradom matkažkokiai slavų gentis, „svaičiojanti“ apie demokratiją, laisvę ir nenorinti suprasti, kad tik „didysis brolis“ neša pasauliui laisvę ir gėrį...

Iki šiol niekaip negaliu suprasti vieno, regis, labai prasto dalyko: kuo nacių fašizmas yra blogesnis už bolševikinių komunizmą? Nebent tuo, kad išžudė keleriopai mažiau žmonių. Ne vieną kartą teko patirti, jog rusui „patriotui“ pats baisiausias keiksmažodis yra fašizmas. Nėra ko ir lyginti su triaukščiais... Juk mūsų tautiečiai Sibire taip pat buvo laikomi fašistais. Prisiminus bolševikinio komunizmo „gerus“ darbus, nelengva pasverti, kurių „nuopelnai“ didesni: fašistų ar bolševikų. O šiandieniniai ukrainiečiai argi ne „fašistai“, jeigu jie, niekada nepamiršę holodomoro, kovoja už fizinių bei dvasinių išlikimą?

Ar ne tas pats buvo su lietuviu? Turbūt reikėtų taip su-

Lina DUMBLIAUSKAITĖ-JUKONIENĖ

Gina europietiškas vertėbes

(atkelta iš 2 psl.)

Ukraina turėjo tapti didžiaja pamoka tarp ES ir Rusijos esančioms valstybėms – esą stai kas atsitinka visiems, kurie nori suartėti su Europa. Tačiau, jei Ukraina išlieka, V. Putino projektas žlunga. V. Landsbergis pritarė ambasadoriaus pozūriui, kad Ukrainos kova apima kur kas platesnę dimensiją.

„Ukraina kovoja „už mūsų ir jūsų laisvę“. Ji visų pirmą kovoja už Europos laisvę, o mes – dalis Europos, taigi Ukraina kovoja už Lietuvą. Ne tik mes padedame Ukrainai iš čia, bet ir ji mums padeda. Ji padeda politiškai gerinti visą santvarką Vidurio ir Rytų Europoje, kur atsiranda daugiau

perspektyvų teisingumui, demokratijai ir laisvei. Tai vienės geriau, tai – bendras reikalas“, – aiškino V. Landsbergis ir akcentavo, kad Rusija tampaviso pasaulio problema, nes siekia peržiūrėti po Antrojo pasaulinio karo nusistovėjusią tvarą ir vėl įteisinti agresiją prieš kitas valstybes.

„Ima atrodyti, kad Rusija gali ateiti kaip taikdarys, atvesti savo karius taikai užtikrinti“, – pasakojo V. Landsbergis.

Jis atkreipė dėmesį, kad karas Ukrainoje pakeis ne tik Europą, tačiau rimiustus egzaminus privers laikyti ir Baltarusijos bei Rusijos visuomenes.

Parengė Dalia LUKŠAITĖ-MACIUKAČIENĖ